

Despre primul dicționar sârb-român

Ljubomir STEPANOV

Este vorba despre lucrarea *Dicționar sârbo-român* de Milan Nikolić, preot din Gelu,¹ apărută în anul 1935 la Tipografia lui Leopold Vider din Timișoara.

Milan Nikolić

Autorul a intenționat inițial să publice această lucrare sub formă de foileton în revista “Glasnik” editată de Eparhia Ortodoxă Sârbă din Timișoara. Au și apărut două episoade în nr. 3 și 4 din anul 1934 (A - genijalan). Acest demers s-a dovedit a fi greoi și îndelungat, astfel încât autorul s-a hotărât să publice cartea.

În scurta introducere la primul foileton autorul specifică destinația dicționarului: “Să servească sârbilor, în special celor din România, care cunosc oarecum limba română, dar nu vorbesc limba literară ci dialectul bănățean, să învețe limba română literară.”

Deci, Milan Nikolić a fost conștient de faptul că nu scrie o carte de specialitate, ci mai ales un ghid practic.

În “Introducerea” la *Dicționar*, autorul precizează: “Conduc de principiul că poporul sârb trebuie să se cunoască îndeaproape cu poporul român prieten, editez *Dicționarul sârbo-român* drept prim și unic dicționar de acest fel”, și în continuare, “A fost o dorință de demult, dar mai ales a fost o necesitate ca să se întocmească un astfel de dicționar și să se pună la dispoziția publicului, dar acest deziderat nu a putut fi realizat până acum din motive tehnice și financiare.”

¹ Preotul Milan Nikolić s-a născut în localitatea Satchinez la 07.11.1888. Școala primară confesională sârbă a frecventat-o în satul natal, școala superioară comercială a absolvit-o la Timișoara iar studiile teologice le-a făcut la Zadar (Zara). În anul 1914 devine preot în localitatea natală, iar din 1919 devine preot ortodox sârb la Gelu unde rămâne aproape o jumătate de secol, respectiv până la 04.03.1969 când moare. În perioada cât a fost preot la Gelu a avut o activitate prodigiosă: a renovat biserica, a achiziționat clopote noi, a înființat corul și societatea de lectură, a ținut cursuri particulare pentru tinerii care urmau studiile medii în sistemul fără frecvență. După Rezoluția Informbiroului a fost condamnat la 15 ani temniță grea și a executat efectiv mai mult de 5 ani. Deși epuizat fizic și psihic, se reîntorce printre enoriașii săi ca să-și continue opera. Pentru merite deosebite protopopul Milan Nikolić a primit mai multe distincții bisericești și laice.

Primăvara anului 1935 reprezintă, de fapt, începutul lexicografiei contemporane sârbo-române. Acest început a fost, este adevărat, foarte modest. A fost opera unui amator. Autorul acestui dicționar bilingv nu a avut o pregătire specială în domeniul lexicografiei, și de acest lucru a fost conștient.

Vedere din Gelu

Chiar autorul ne spune cum a compus dicționarul:

“În realizarea dicționarului ne-am folosit de *Dicționarul sârb* a lui Vuk Karadžić pentru selectarea cuvintelor sârbești, iar pentru cele românești m-am străduit să le scriu după regulile Academiei Române”.

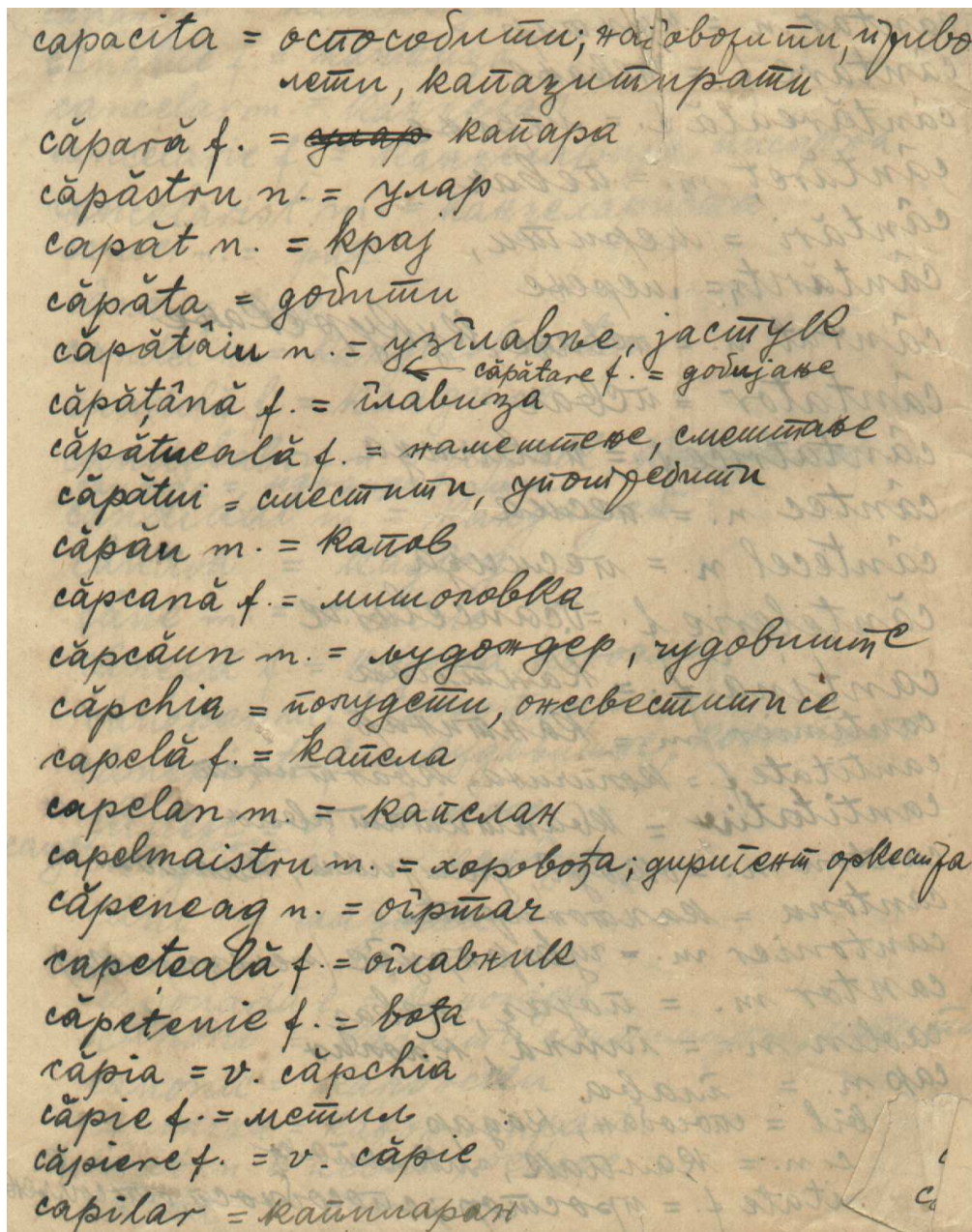

Pagina de titlu a Dicționarului și fluturașul de reclamă

Se pare că Nikolić a contat și pe faptul că această lucrare va fi folosită și de către românii care doresc să învețe limba sârbă așa că imediat după “Introducere” a prezentat și o “Scurtă gramatică de limba sârbă” în care, pe scurt, a prezentat în limba română alfabetul sârbesc (cirilic) și regulile gramaticale de bază ale limbii sârbe.

În corpul lucrării cuvintele și expresiile sârbești sunt prezentate alfabetic, în cirilice, substantivele la nominativul singular cu indicarea genului, iar verbele la infinitiv. Pentru termenii care în limba română aveau mai multe sensuri sau sinonime, autorul a prezentat toate cuvintele care îi erau cunoscute, chiar și regionalismele bănățene.

Din aparatul științific este dat numai genul substantivelor, lucru cu totul insuficient, deși la Vuk putea găsi mult mai multe detalii.

Pagină din manuscrisul Dicționarului româno-sârb

Dicționarul are 198 de pagini de format B5 (XVI + 182) cu următoare structură: litera A – 107 cuvinte sârbești tălmăcite cu 143 românești: Б – 439/638; В – 345/473; Г – 402/591; Д 483/683; Ё – 21/33; Е – 25/30; Ж – 138/199, З – 515/727; И – 333/450; Ј – 209/272; К – 796/1092; Л – 253/369; Љ – 32/57; М – 448/622; Н – 572/833; Њ – 13/15; О – 861/1190; П – 1082/2580; Р – 495/644; С – 1162/1521; Т – 443/550; Ћ – 61/73; У – 615/755; Ф – 29/33; Х – 97/116; Ц – 143/154; Ч – 242/324; Џ – 22/25; Ш – 283/318; adică în total 11.486 cuvinte sârbești tălmăcite cu 15.504 cuvinte românești.

În *Dicționar* nu sunt incluse cuvinte străine, verbele care în limba română se formează cu pronumele “se”, multe verbe cu prepoziții care în limba română au aceeași expresie, ș.a. În felul acesta *Dicționarul* prezintă un număr de cuvinte diminuat considerabil față de *Dicționarul lui Vuk* și care au fost traduse în limba română.

Nou! Nou!

A apărut în Timișoara primul

DICTIONAR SÂRBO-ROMÂN

de preotul sârbesc din Gelu, Milan Nikolić și se poate obține prin poștă cu ramburs și achitarea portului.

E o necesitate și o dorință de demult ca să apară un astfel de dicționar pentru a ușura cunoașterea reciprocă a celor două popoare amice și aliatare.

La începutul dicționarului se găsește o gramatică sârbească în limba română. Dicționarul conține circa 12.000 cuvinte sârbești și circa 25.000 cuvinte românești.

A se adresa la

**Milan Nikolić - Gelu,
Timiș-Torontal**

Prețul pentru exemplarul broșat este 100.— Lei
legat 120.— „

Pentru Iugoslavia 40 și 50 dinari.

Fluturaș de reclamă

școlare, instituțiilor centrale iugoslave și românești, persoanelor fizice și juridice.

Încă în “Introducerea” la primul foileton al *Dicționarului sârbo-român* Milan Nikolić a anunțat:

“După terminarea părții sârbo-române o să edităm și partea româno-sârbă a dicționarului”. Din păcate această dorință nu i s-a realizat. Între timp a

Cu toate acestea *Dicționarul sârbo-român* a lui Milan Nikolić a putut satisface nevoile curente ca și un ghid, până la elaborarea unui dicționar mai complet.

Dicționarul a fost tipărit în regia proprie a autorului și pe cheltuiala sa într-un tiraj aproximativ de 1000 de exemplare.

A fost utilizat de elevii Gimnaziului privat sârbesc condus de preotul Milan Nikolić la Gelu, de elevii care susțineau examene la diferite licee în cadrul sistemului de învățământ fără frecvență, învățătorii și profesorii iugoslavi care au venit în țara noastră în baza Convenției Școlare între România și Iugoslavia, localnicii. Se pare că această carte nu a ajuns masiv în bibliotecile publice deși autorul a întreprins o serie de măsuri pentru distribuirea ei, oferind-o autorităților bisericești și

apărut *Dicționarul român-sârb* a dr. Iosif T. Frențiu (Timișoara, 1940, 583 pag., peste 15.000 cuvinte).

Deși nefinalizată și incompletă, activitatea lexicografică a preotului Milan Nikolić din Gelu reprezintă o contribuție importantă în contextul legăturilor sârbo-române pe plan cultural, dar și mai larg.

*

În anul 2005 cenaclul literar “Kрила” (Aripi) din Gelu a dorit să aniverseze 70 de ani de la apariția *Dicționarului* lui Milan Nikolić. Am considerat că cea mai bună modalitate ar fi tipărirea unei ediții fototip a *Dicționarului* având în vedere că exemplarele originale au devenit deja o raritate bibliofilă. Cu ajutorul financiar al Uniunii Sârbilor din România am reușit acest demers.

Vedere din Satchinez

Prin acest gest credem că ne-am exprimat, cel puțin parțial, recunoștința față de răposatul *prota Milan* și sperăm ca această ediție o să constituie o provocare pentru lingviști ca să se ocupe în mod științific de această lucrare unicat de pe aceste meleaguri și chiar din lumea întreagă.

Personal sunt bucuros că am avut șansa să pregătesc pentru tipar această carte în ediție fototip și să întocmesc o modestă notă de prezentare.

Bibliografie:

1. Лубомир Степанов, *Милан Николић (1888-1969). Живот и дело*, ССР, Темишвар 2003.